

PROGRAMACIÓN RELIXIÓN CATÓLICA PRIMARIA

1. Introducción e contextualización.

A Lei Orgánica de Educación, establece o dereito do alumno a recibir unha formación integral, que contribúa ao pleno desenvolvemento da personalidade. A súa vez, a lei confírelle á ensinanza das relixións o tratamento académico que lles corresponde pola súa importancia para unha educación plena, e faino conforme ao previsto na Constitución española (art. 27.2 e 3) e nos Acordos subscritos ao respecto polo Estado español.

A lei así corrobora a relevancia do fenómeno relixioso e das súas manifestacións na cultura dos pobos, tendo en conta que os pais teñen dereito a que seus fillos reciban a formación relixiosa e moral que estea de acordo coas súas propias conviccións (art. 27.3 da Constitución española). Así, a ensinanza da relixión e moral católica preséntase como opción confesional católica que fai posible, xunto a outras opcións, a formación plena do alumnado.

A opción confesional católica desenvolve especialmente a capacidade transcendente do alumno, facilitándolle unha proposta de sentido último para a súa vida e iluminando o fundamento daqueles valores comúns que fan posible unha convivencia libre, pacífica e solidaria.

Non podería existir unha formación integral e, polo tanto, unha educación de calidade, se non se desenvolvesen todas as capacidades inherentes ao ser humano, entre as cales se atopa constitutivamente a capacidade transcendente. Esta capacidade básica do individuo adquire ou seu auténtico cumprimento na busca do sentido último da vida. Enraizada no máis fondo do ser, o alumno vai descubríndoa tendo en conta os niveis de aprendizaxe propios de cada idade nos símbolos e signos do seu medio, no progreso e na humanización do propio ser humano, na linguaxe narrativa da Biblia, nos modelos cristiáns de identificación e, particularmente, na persoa de Xesucristo e na súa presenza na comunidade cristiá.

A formación relixiosa e moral católica conta cunha longa tradición no sistema educativo español e, respondendo a razóns fondas da institución escolar e dereitos humanos recoñecidos pola Constitución española, está garantida actualmente polo Acordo subscrito entre o Estado español e a Santa Sede sobre Ensinanza e Asuntos Culturais, asinado o 3 de xaneiro de 1979, no cal establécense os principios que fan posible as garantías constitucionais.

O currículo da opción confesional católica é unha síntese básica e global do mensaxe cristiá, axeitada á idade do alumno, ás esixencias epistemolóxicas da materia, ás expresións culturais do medio e ás demandas didácticas do sistema educativo. Enmarcar nun contexto histórico e social inclúe parte do grande acervo cultural e artístico que emana da fe católica e doutras confesións, e posibilita a análise comparada dos contidos e liñas básicas das grandes relixións viventes.

O C.E.P. Pedro Caselles Beltrán está ubicado no barrio de Mosteiro, na parroquia de Tomiño, onde están encravados a meirande parte dos servizos de que dispón o concello.

É unha zona rural que nos últimos anos está a absorber poboación que, procedente dos núcleos urbanos máis próximos, fixa aquí a súa residencia; o que repercute, non só nun aumento do alumnado, senón tamén nun progresivo cambio cultural, económico e social do mesmo.

Na zona non existe unha actividade cultural significativa, o que fai que a escola se convirza nun referente importante das actividades das nenas e nenos; polo que se constitúe así nun punto

de referencia fundamental no fomento da convivencia.

O alumnado procede maioritariamente da parroquia de Tomiño (Vilachán, Barro, O Seixo, Hospital) e tamén das parroquias de Forcadela e Estás, que constitúen núcleos de poboación máis pequenos e diferenciados en canto a actividades, modo de vida, relación co centro do concello, etc. Isto orixina unha poboación escolar diseminada, centrándose a convivencia dos nenos e nenas fóra da escola con aquelas/es do seu mesmo barrio ou parroquia.

2. Competencias clave.

Descrición do modelo competencial.

Traballar por competencias na aula supón unha reflexión e unha reconfiguración dos contidos desde un enfoque de aplicación que permita o adestramento destas. As competencias non se estudan, nin se ensinan, adéstranse. Para iso, xeraremos tarefas de aprendizaxe onde favorezamos nos alumnos a aplicación do coñecemento mediante metodoloxías de aula activas.

Abordar cada competencia de xeito global en cada unidade didáctica é inabarcable polo que cada unha se estrutura en indicadores, grandes piares que permiten describila dun xeito máis preciso. Podemos encontrar entre tres e seis indicadores por competencia.

O indicador segue sendo aínda demasiado xeral, polo que o descompoñemos no que chamamos descritores da competencia que «describen » ao alumno competente neste ámbito. Por cada indicador encontraremos entre tres e seis descritores redactados en infinitivo.

En cada unidade didáctica concretaremos o descritor en desempeños competenciais redactados en terceira persoa de presente indicativo. O desempeño será o aspecto concreto da competencia que poderemos adestrar e avaliar de xeito explícito na unidade, será concreto e obxectivable e indícanos que debemos adestrar e observar nas actividades deseñadas.

Para o seu desenvolvemento, partimos dun marco de descritores competenciais definido para o proxecto aplicable a toda materia e curso.

Respectando o tratamento específico nalgúns áreas, os elementos transversais, tales como, a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e a comunicación, o emprendemento e a educación cívica e constitucional traballaranse desde todas as áreas posibilitando e fomentando que o proceso de ensino-aprendizaxe dos alumnos sexa o máis completo posible.

Por outra parte, o desenvolvemento de valores presentes tamén en todas as áreas axudará a que os nosos alumnos aprendan a desenvolverse desde uns determinados valores que constrúan unha sociedade ben consolidada na que todos poidamos vivir.

A diversidade de alumnos cos seus estilos de aprendizaxe diferente levaranos a traballar desde as diferentes potencialidades con que contan, apoiándonos sempre nas súas fortalezas para poder dar resposta ás súas necesidades.

Na área de Relixión Católica incidiremos no adestramento de todas as competencias de xeito sistemático facendo fincapé nos descritores máis afíns á área.

Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía

O desenvolvemento desta competencia contribúe á valoración ética do uso da ciencia e da tecnoloxía. Á súa vez, apoia e dá sentido ás habilidades e ás destrezas relacionadas coa ecoloxía que se adquiren desde a devandita competencia.

Esta área posibilitáanos iluminar as respostas e as solucións aos problemas que xorden na interacción do ser humano con todo o relacionado co ámbito da ciencia e a tecnoloxía.

Os descritores que traballaremos fundamentalmente serán:

- Interactuar co medio natural de xeito respectuoso.
- Respetar e preservar a vida dos seres vivos do seu medio.
- Tomar conciencia dos cambios producidos polo home no medio natural e as repercusións para a vida futura.
- Desenvolver e promover hábitos de vida saudable en canto á alimentación e ao exercicio físico.
- Recoñecer a importancia da ciencia na nosa vida cotiá.
- Identificar e manipular con precisión elementos matemáticos (números, datos, elementos xeométricos...) en situacións cotiás.
- Aplicar os coñecementos matemáticos para a resolución de situacións problemáticas en contextos reais e en calquera materia.
- Aplicar as estratexias de resolución de problemas a calquera situación problemática.

Comunicación lingüística

Para un bo desenvolvemento desta competencia nesta área, a utilización dos diversos modos de comunicación será fundamental xa que o diálogo da fe coa cultura esixe adestrarse na escoita da Palabra de Deus, a exposición de cada un dos contidos coas súas argumentacións adecuadas ás diferentes idades do alumnado. Por iso, será decisivo dotar os alumnos de ferramentas co fin de que cheguen a dominar a competencia comunicativa en todas as súas facetas.

Os descritores que utilizaremos serán:

- Captar o sentido das expresións orais: ordes, explicacións, indicacións, relatos...
- Comprender o sentido dos textos escritos.
- Gozar coa lectura.
- Expresar oralmente de xeito ordenado e claro calquera tipo de información.
- Compoñer distintos tipos de textos creativamente con sentido literario.
- Respetar as normas de comunicación en calquera contexto: quenda de palabra, escoita atenta ao interlocutor,...
- Manexar elementos de comunicación non verbal, ou en diferentes rexistros en diversas situacións comunicativas.
- Utilizar os coñecementos sobre a lingua para buscar información e ler textos en calquera situación.

Competencia dixital

Nesta área posibilitarásenos manexar ferramentas desde un sentido ético e de responsabilidade para poder acceder ás distintas fontes que nos faciliten coñecer e afondar nesta materia. Será fundamental traballar desde fontes fiables que favorezan a claridade de contidos para crear no alumnado unha base sólida e cheguen a xerar os seus propios criterios sobre diferentes contextos nos que se poidan desenvolver.

Na área de Relixión Católica adestraremos os seguintes descritores:

- Empregar distintas fontes para a busca de información.
- Seleccionar o uso das distintas fontes segundo a súa fiabilidade.
- Manexar ferramentas dixitais para a construción de coñecemento.

- Comprender as mensaxes elaboradas en códigos diversos.
- Actualizar o uso das novas tecnoloxías para mellorar o traballo e facilitar a vida diaria.
- Aplicar criterios éticos no uso das tecnoloxías.

Competencia: Conciencia e expresión cultural

Esta competencia relaciónase cos seus aspectos de coñecemento e valoración de toda a expresión artística, simbólica, histórica, de costumes, ritos, festas, valores, modos de vida... O alumnado verase enriquecido cos valores que leva consigo o feito relixioso en toda a súa expresión artística, cultural e estética, teolóxica e vivencial. Con iso contribúe á conservación e á valoración do patrimonio cultural.

Os descritores que adestraremos nesta competencia son:

- Mostrar respecto cara ás obras máis importantes do patrimonio cultural a nivel mundial.
- Valorar a interculturalidade como unha fonte de riqueza persoal e cultural.
- Expresar sentimentos e emocións desde códigos artísticos.
- Apreciar a beleza das expresións artísticas e no cotián.
- Elaborar traballos e presentacións con sentido estético.

Competencias sociais e cívicas

Esta competencia recolle todas as formas de comportamento que preparan as persoas para participar dunha forma eficaz e construtiva na vida social e profesional; por iso, dotaremos o alumnado de ferramentas que favorezan e fomenten os valores de respecto, cooperación, solidariedade, xustiza, non violencia, compromiso e participación como piares para a súa formación. Estes valores que se van fomentar teñen a súa fundamentación e referencias cristiás na filiación no amor a Deus.

Os indicadores desta competencia poden facilitar o adestramento de cada un dos descritores que enunciámos a continuación:

- Coñecer e aplicar dereitos e deberes da convivencia cidadá no contexto da escola.
- Desenvolver a capacidade de diálogo cos demais en situacións de convivencia e traballo e para a resolución de conflitos.
- Mostrar dispoñibilidade para a participación activa en ámbitos de participación establecidos.
- Recoñecer a riqueza na diversidade de opinións e ideas.
- Aprender a comportarse desde o coñecemento dos distintos valores.
- Concibir unha escala de valores propia e actuar conforme a ela.
- Evidenciar preocupación polos máis desfavorecidos e respecto aos distintos ritmos e potencialidades.
- Involucrarse ou promover accións cun fin social.

Sentido de iniciativa e espírito emprendedor

É fundamental que o alumnado descubra a súa identidade persoal a través dunha apertura ao significado último e global da súa existencia humana. A súa iniciativa persoal dependerá sempre que adestre nun autoconecemento, en explorar as súas potencialidades, en buscar o sentido a cada unha das cousas que acontecen na súa vida.

O espírito emprendedor do alumno formarase a partir da disposición e actitude que poida dispoñer. Dotaráselle de destrezas e habilidades para que a transformación social do mundo no que vivimos sexa unha realidade grazas ao espírito de emprendemento do alumno.

Neste caso, os descritores que adestrar serían:

- Asumir as responsabilidades encomendadas e dar conta delas.
- Ser constante no traballo superando as dificultades.
- Xestionar o traballo do grupo coordinando tarefas e tempos.

- Contaxiar entusiasmo pola tarefa e a confianza nas posibilidades de alcanzar obxectivos.
- Priorizar a consecución de obxectivos de grupo a intereses persoais.
- Xerar novas e diverxentes posibilidades desde coñecementos previos do tema.
- Encontrar posibilidades no contorno que outros non ven.
- Mostrar iniciativa persoal para iniciar ou promover accións novas.

Aprender a aprender

A competencia de aprender a aprender nesta área pode axudar ao alumnado a ser protagonista do seu propio proceso de ensino-aprendizaxe como resposta á vontade de Deus de que o ser humano colabore de modo activo e libremente segundo o plan establecido por El. Nesta área será decisivo o impulso do traballo en equipo polo seu intrínseco sentido comunitario propoñendo un marco de referencia aceptado voluntariamente segundo as súas conviccións, que ha de ser lúcido na busca da verdade e do ben.

Os descritores que utilizaremos para adestrar esta competencia serían:

- Identificar potencialidades persoais como aprendiz: estilos de aprendizaxe, intelixencias múltiples, funcións executivas...
- Desenvolver as distintas intelixencias múltiples.
- Xerar estratexias para aprender en distintos contextos de aprendizaxe.
- Aplicar estratexias para a mellora do pensamento creativo, crítico, emocional, interdependente,...
- Desenvolver estratexias que favorezan a comprensión rigorosa dos contidos.
- Planificar recursos necesarios e pasos a realizar no proceso de aprendizaxe.
- Seguir os pasos establecidos e tomar decisións sobre os pasos seguintes en función dos resultados intermedios.
- Avaliar a consecución de obxectivos de aprendizaxe.

Competencias específicas na área de Relixión e Moral Católica

O ensino relixioso católico estrutúrase a partir de catro dimensións que fundamentan as competencias específicas do ensino relixioso católico.

- Dimensión cultural e histórica. Está presente no ensino relixioso, dado que o patrimonio cultural, histórico e antropolóxico-axiolóxico que gran parte das sociedades reciben do pasado está vertebrado por contidos relixiosos.
- Dimensión ético-moral. Esta dimensión fai posible a maduración na responsabilidade, o exercicio da solidariedade e da caridade. Todo iso fundamentado na Palabra e nos feitos de Xesucristo.
- Dimensión humanizadora. Faculta o alumno para dar resposta aos seus interrogantes máis radicais, facendo á súa vez posible a formación de homes e mulleres conscientes, críticos, libres e creadores.
- Dimensión epistemolóxica. Os seus contidos son saberes cunha fundamentación e unha metodoloxía científica propia, implantados con rigor e tradición no noso contorno cultural.

Competencias clave:

Competencia en comunicación lingüística

- escoitar, comprender, expoñer e dialogar.
- utilizar a linguaxe como instrumento de comunicación oral e escrita.
- expresar emocións, vivencias e opinións.
- utilizar a linguaxe con versatilidade en función do contexto.

Competencia no coñecemento e a interacción co mundo físico

- Coidar o medio.

- Consumir de xeito racional e responsable.
- Percibir o espazo físico no que se desenvolve a vida.

Competencia matemática

- Interpretar e expresar informacións.
- Descifrar códigos numéricos elementais.

Tratamento da información e competencia dixital

- Analizar a imaxe e as mensaxes que transmite.

Competencia social e cidadá

- Participar, tomar decisións e comportarse con responsabilidade.
- Dialogar para mellorar a comprensión da realidade.
- Comunicarse en distintos contextos.
- Crear un sistema de valores propio baseado no respecto, especialmente aos crentes doutras relixións.
- Comprender a realidade relixiosa e social a partir da súa análise.

Competencia cultural e artística

- Cultivar a propia capacidade estética mediante a expresión artística e a expresión plástica.
- Expresarse mediante elementos plásticos a través da iniciativa, da imaxinación e da creatividade.
- Desenvolver habilidades e actitudes que permitan acceder ás distintas manifestacións.
- Coñecer as obras e as manifestacións máis destacadas do patrimonio cultural cristián.
- Utilizar as manifestacións culturais e artísticas como fonte de enriquecemento e goce.
- Manter unha actitude respectuosa cara ás expresións artísticas do patrimonio cristián.

Competencia para aprender a aprender

- Dispoñer de habilidades para iniciarse na aprendizaxe e ser capaz de continua-la.
- Perseverar e esforzarse, aceptar os erros e aprender deles.
- Favorecer a motivación, a confianza nun mesmo e o gusto por aprender.
- Xestionar e controlar de forma eficaz os procesos de aprendizaxe.
- Lograr experiencias de aprendizaxe conscientes e gratificantes, tanto individuais como colectivas.

Autonomía e iniciativa persoal

- Desenvolver valores persoais como a responsabilidade, a colaboración, a axuda aos demais, a perseveranza, etc.
- Afrontar os problemas e atopar solucións para eles.
- Elixir con criterio propio e levar adiante iniciativas no ámbito persoal.
- Desenvolver habilidades sociais como respecto aos demais, diálogo, agradecemento, cooperación e traballo en equipo.

3.Obxectivos.

Ao rematar a Educación Primaria pretender que o alumnado sexa quen de:

1. Coñecer os aspectos básicos das relixións relacionándoas co cristianismo.
2. Recoñecer os fundadores, e algúns elementos distintivos das grandes relixións vixentes, na

- súa resposta ás preguntas básicas sobre o sentido da vida e o compromiso dos crentes.
3. Coñecer a Biblia, a súa estrutura e sentido, identificando algúns textos básicos como Palabra de Deus.
  4. Descubrir a acción de Deus na natureza e na persoa, como fundamento e fonte dos valores básicos do ser humano.
  5. Identificar algúns personaxes fundamentais da Historia da Salvación e a súa resposta de fe, descubriendo o valor central da persoa de Xesucristo e a resposta de fe da Virxe María.
  6. Valorar a novidade do amor de Deus, que nos salva do pecado e da morte polo seu Fillo Xesucristo a través da vida e acción salvífica da Igrexa, Corpo de Cristo.
  7. Identificar o significado dalgúns acontecementos, formulacións, expresións e textos básicos da mensaxe cristiá, que faciliten a comprensión da vida do Espírito Santo non mundo e na Igrexa.
  8. Identificar a Igrexa nas súas manifestacións, coñecer a presenza de Deus e a súa graza nos sacramentos, e no servizo eclesial prestado polos apóstolos e os seus sucesores.
  9. Comprender e distinguir o sentido sacro, festivo, cultural e celebrativo das festas e dos seus ritos nas relixións monoteístas, relacionándoas cos aspectos culturais e celebrativos da liturxia.
  10. Analizar a xerarquía de valores, actitudes e normas que conforman o ser cristián, e aplicarlos ás distintas situacións da vida.
  11. Valorar que a fe cristiá implica asumir responsabilidades, coñecer e comprender a raíz e o sentido da acción e do compromiso cristián, e manter unha actitude de tolerancia e de respecto ante os sistemas éticos das distintas relixións.
  12. Coñecer, valorar e respectar o patrimonio relixioso, artístico e cultural, que se manifesta a través da linguaxe simbólica e icónica da arquitectura, da pintura, da literatura, da música e da liturxia, como expresión da fe católica e doutras relixións.
  13. Descubrir que o destino eterno do home comeza aquí como don que xorde da vitoria de Cristo sobre a morte.

4. Contidos.

Primeiro nivel

- . A Creación como obra admirable de Deus para o ser humano.
- . A Palabra de Deus e a comunicación de Deus co home.
- . Deus maniféstase como Deus Pai, creador e misericordioso.
- . O amor de Deus que nos fai fillos seus.
- . Os fillos de Deus podemos falar con El.
- . Xesucristo ensínanos.
- . Deus manifesta o seu amor dando a vida por nós.
- . Xesucristo resucitou, acompañanos e queda connosco.
- . A gran familia dos fillos de Deus, a Igrexa, cre, reza e reúne para celebrar o amor de Deus.
- . As festas e as celebracións do ano litúrxico. O sentido da festa cristiá: Deus connosco.
- . Significado das festas marianas máis importantes.
- . Significado e sentido dalgúns símbolos relixiosos nas celebracións: a auga, o lume, a luz, o aceite, os xestos, a música.
- . A gran festa do ceo como regalo de Xesús para os seus amigos.

Segundo nivel

- . A creación do ser humano e do mundo, obra admirable de Deus e tarefa para o home.
- . Estrutura e sentido da Biblia, Palabra de Deus.
- . A resposta do home a Deus. O valor da oración como relación con Deus. Significado do templo e das imaxes.

- . Deus quere a felicidade do ser humano. O seu amor e a súa providencia.
- . Deus amosa o seu amor. A intervención salvadora de Deus na historia do pobo de Israel, asumida pola Tradición cristiá.
- . O amor de Deus é fonte de verdade e de bondade para os que cren.
- . Os Mandamentos, expresión da lei natural e do amor de Deus. Regra de conduta humana e cristiá.
- . Deus envía o seu Fillo Xesucristo para o perdón dos pecados dos fillos. Xesucristo: camiño, verdade e vida.
- . Principais ensinanzas da vida de Xesús narradas nos Evanxeos. As parábolas.
- . Deus manifesta o seu amor coa morte do seu Fillo. Última Cea, Paixón, Morte e Resurrección. Deus fica con nosoutros: o Espírito Santo.
- . Formamos a gran familia dos fillos de Deus: a Igrexa, que se xunta para celebrar o amor de Deus.
- . Os ritos como expresión da relación con Deus. O culto cristián.
- . O cristián agarda a festa grande do ceo.

Terceiro nivel

- . A acción de Deus creador do home e a muller, superiores a todo o creado. Valores que xorden da creación, a fraternidade.
- . O ser humano necesita a axuda de Deus. Xesús puxo a súa confianza no seu Pai Deus.
- . A ruptura do home con Deus polo pecado.
- . A resposta de Deus á separación do home mostrando a súa misericordia.
- . A celebración da vinda de Xesús en Nadal. O seu amor e a súa salvación.
- . A salvación de Deus chéganos coa morte e a resurrección de Xesucristo, Salvador, vencedor do pecado e da morte, vive para sempre.
- . A acción do E.S. está sempre presente na Igrexa.
- . Os sacramentos da Igrexa. Penitencia.
- . A fe e o seguimento dos apóstolos é a súa resposta ao amor que Xesucristo lles mostra.
- . O Mandamento do Amor a Deus e aos demais e os mandamentos, expresión da lei natural e do amor de Deus. Regra de conduta humana e cristiá.
- . O valor das festas no novo pobo de Deus. A acción de grazas a Deus nas festas relixiosas.
- . O cristián realiza un camiño que culmina na vida eterna

Cuarto nivel

- . A acción salvadora de Deus a través dos patriarcas e de Moisés no pobo xudeu. Sentido salvífico e compromiso co home no Xudaísmo, no Cristianismo e no Islám.
- . A promesa de salvación que Deus lle fai ao home cúmprese na persoa de Xesucristo, verdadeiro Deus e verdadeiro home.
- . Significado da vida de Xesús en canto entrega persoal e compromiso con todos os homes.
- . O perdón de Deus e a súa misericordia. Os milagres de Xesús.
- . A vitoria sobre o pecado e sobre a morte. Xesucristo, o Mesías, o Salvador, resucitou e vive para sempre.
- . A fe e o seguimento, resposta a Xesucristo. O mandamento do amor.
- . A Igrexa, o Corpo de Cristo.
- . A salvación de Deus a través dos sacramentos da Igrexa. Os sacramentos da Iniciación e da Reconciliación.
- . A Eucaristía, orixe e meta da vida cristiá.
- . A Virxe María, Nai da Igrexa. Sentido das advocacións.
- . Comparación entre as principais expresións artísticas das relixións monoteístas. Identificación da fe do autor e da comunidade.

Quinto nivel

- . Estrutura do fenómeno relixioso.
- . As respostas ás preguntas sobre o mal, a dor e a morte.
- . A Biblia como fonte de valores para o mundo actual. A solidariedade, o compromiso cos pobres e o respecto ás conviccións relixiosas.
- . O gran misterio da salvación e a redención de Xesucristo, Salvador e Redentor do pecado e da morte. O cordeiro de Deus que quita o pecado do mundo.
- . A presenza da Virxe María no Evanxeo. María signo de fe e de esperanza.
- . Xesús chama e envía os seus discípulos por todo o mundo para continuar a súa obra de salvación. A expansión da Igrexa.
- . Os sacramentos para o crecemento e a propagación do Pobo de Deus: Confirmación, Orde sacerdotal.
- . A Igrexa, novo Pobo de Deus. A estrutura e composición da Igrexa, un signo visible do amor do Pai. O Papa, os bispos, os sacerdotes, a Igrexa universal e a Igrexa diocesana.
- . A Biblia e a promesa do Señor que ha de vir con gloria a xulgar a vivos e a mortos. A Unción dos enfermos.

Sexto nivel

- . A estrutura da relixión. O concepto de Deus e de home. Orixe e destino do home. As mediacións.
- . Manifestacións da estrutura do fenómeno relixioso na Antigüidade (Mesopotamia, Exipto, Grecia e Roma).
- . As respostas ás grandes preguntas do ser humano no Xudaísmo, no Cristianismo e no Islám. O sentido e o alcance da fe e das boas obras.
- . O ser humano, o sentido da súa vida e a súa salvación no Hinduísmo e no Budismo.
- . A dignidade do ser humano creado por Deus Pai. Os dereitos humanos.
- . Relatos do Novo Testamento nos que as testemuñas acreditan que Xesucristo é Fillo de Deus e verdadeiro home.
- . Xesucristo, Salvador e Redentor do pecado e da morte.
- . O home novo e a lei do Espírito. O amor de Deus e o amor ao próximo.
- . O ser humano é responsable dos seus actos. O valor da conciencia, da verdade, da liberdade e da vontade.
- . Os sacramentos para o crecemento e a propagación do Pobo de Deus: Orde sacerdotal e Matrimonio.
- . A Igrexa, novo Pobo de Deus. Manifestacións da estrutura xerárquica da Igrexa. O Papa, os Bispos, os Sacerdotes, a Vida Consagrada. A Igrexa Universal e a Igrexa diocesana.
- . A Igrexa no mundo actual. Significado e sentido das notas da Igrexa. Mapa das grandes relixións no mundo de hoxe.
- . Respecto ás conviccións relixiosas como condición mínima para a convivencia.
- . Compromiso e solidariedade co mundo de hoxe: manifestacións na Igrexa e noutras relixións.
- . As festas do pobo de Deus. O seu valor comunitario e conmemorativo. O encontro con Deus a través das festas.
- . Manifestacións da presenza de Deus na cultura cristiá. Valoración das expresións artísticas das relixións presentes no medio.
- . Deus prepara unha terra nova onde habitará a xustiza. A Unción dos enfermos. As postremerías do ser humano.

5. Concreción dos estándares de aprendizaxe avaliábeis e grao mínimo de consecución (mínimos) para superar a materia.

- . Relata coas súas palabras o amor do Pai Deus por todos nós.
- . Describe a natureza como a festa da creación de Deus.
- . Manifesta agradecemento a Deus Pai pola natureza a través de debuxos, oracións, xestos en clase...
- . Indica algúns textos bíblicos que sinalan que Deus Pai non nos deixa sós.
- . Memoriza a oración do Nosopai.
- . Repite oracións sinxelas para expresar amor a Deus Pai.
- . Enumera accións que o Señor realiza para ser mellores fillos de Deus.
- . Sabe que Xesús resucitou e está sempre connosco.
- . Céntalles aos demais compañeiros o que fan na súa familia, no seu contorno próximo, como Xesús nos ensina.
- . Coñece pasaxes do Novo Testamento en que se manifesta a fe en Xesús Resucitado.
- . Describe con algúns trazos o que é unha familia e o que é unha comunidade cristiá.
- . Sabe que a Virxe María é Nai de Deus e Nai nosa.
- . Recoñece na Igrexa diversas manifestacións que expresan a loanza a Deus Pai.
- . Valora e sabe que o ceo é a casa de Deus onde nos encontraremos con Xesús.
- . Recoñece o amor de Deus connosco ao crearnos á súa imaxe.
- . Enumera aspectos valiosos das persoas (servizo, altruísmo, capacidade de inventiva...).
- . Sabe que necesita confiar no Señor para vencer o mal.
- . Identifica algúns feitos e palabras de Xesús que mostran o amor de Deus ao home.
- . Comprende e valora accións salvíficas de Xesús nas referencias bíblicas sobre os seus milagres, a súa morte e resurrección.
- . Comprende e é capaz de explicar que quen une os membros da Igrexa é o Espírito Santo.
- . Identifica en relatos vocacionais (María, Zaqueo, Pedro, Paulo) o cambio que lles produciu encontrarse con Xesús.
- . Recoñece que a Igrexa é a familia dos fillos de Deus.
- . Coñece e relaciona os sacramentos da Reconciliación.
- . Sabe que o Espírito Santo nos axuda a coñecer a Xesús e dános forzas para segui-lo e ser testemuñas súas
- . Sabe razoar que a fe e as obras son respostas ao amor de Deus, manifestado en Xesucristo.
- . Fundamenta o sentido do Mandamento do Amor como insignia Xesús.
- . Sabe aplicar na relación cos amigos e a familia algúns valores xerados na persoa de Xesucristo, a humildade, o servizo, o amor.
- . Recoñece o sentido relixioso nalgúns obras artísticas e xestos litúrxicos.
- . Sabe explicar o significado dalgúns textos evanxélicos que fagan referencia á vida eterna.
- . Valora algúns signos e símbolos representativos do fenómeno relixioso na Antigüidade.
- . Sabe que Deus é creador e faino por amor.
- . Comprende as principais respostas ás preguntas sobre o mal, a dor e a morte, fundamentadas na acción Salvadora de Xesucristo.
- . Sabe valorar as achegas no ser humano do feito de ser creado e amado por Deus como fillo.
- . Sabe sintetizar os puntos esenciais sobre a salvación do home realizada por Xesucristo.
- . Razona como Deus se nos dá a través dos sacramentos.
- . Sabe situar en textos evanxélicos a orixe da Igrexa e a súa finalidade de salvación.
- . Valora a misión dos membros da Igrexa, a súa fe e a súa entrega como continuidade da misión de Xesucristo.
- . Comprende o servizo eclesial que os apóstolos e os seus sucesores prestan ao pobo de Deus.
- . Sitúa e valora a presenza da Virxe María nos momentos culminantes da vida de Cristo, recoñecendo que ocupa un lugar especial na salvación.
- . Identifica e valora algunhas institucións da Igrexa dedicadas á axuda aos demais.

- . Sabe que a Igrexa nos serve en camiñar cara ao ceo.

Grao mínimo de consecución (mínimos) para superar a materia.

- Saber que o ano litúrxico é o calendario cristián e que está formado por tempos litúrxicos.
- Saber que maio é o mes da Virxe María e que durante o ano os cristiáns celebran festas para recordar os momentos máis importantes da súa vida.
- Coñecer qué se celebra nas festas da Natividade, a Anunciación
- Coñecer que os cristiáns cren na resurrección e na vida eterna xunto a Deus no ceo.
- Descubrir que Divos invita ao ceo a todas as persoas.
- Saber que Xesús morreu e Deus resucitouo.
- Coñecer que, en Semana Santa, os cristiáns recordan a paixón, morte e resurrección de Xesús.
- Saber que os cristiáns rezan a Deus con oracións para expresar o seu amor.
- Descubrir que Xesús ensinou a oración do Padrenuestro.
- Saber que Xesús ensinou a amar a Deus, aos demais e a un mesmo.
- Saber que, en Nadal, os cristiáns celebran o nacemento de Xesús, Fillo de Deus.
- Contar o nacemento de Xesús.
- Saber que nas celebracións cristiás cántanse cancións relixiosas para dar grazas a Deus, a Xesús e a María.
- Deus creou todo por amor e regálanos a Creación.
- Descubrir que a Biblia é a Palabra de Deus.
- Coñecer que a Biblia divídese en Antigo e Novo Testamento.
- Saber que o Novo Testamento é a segunda parte da Biblia que narra a vida e a mensaxe de Xesús e como se formou a Igrexa.
- Saber que para ser amigo de Xesús é necesario quere-lo coñecer, rezarlle, participar na Eucaristía e seguir o seu exemplo na vida diaria.
- Coñecer os Dez Mandamentos e o Mandamento do Amor.
- Identificar os personaxes do belén.
- Saber cáles son os sete sacramentos.
- Coñecer que o Bautismo é o sacramento que converte a persoa que o celebra en Fillo de Deus e membro da Igrexa.
- Saber que a Eucaristía celebra a morte e resurrección de Xesucristo, que se fai presente co seu Corpo e o seu Sangue.
- Identificar a parte máis importante do rito do sacramento da Eucaristía.
- Ler e comprender a historia bíblica «A Última Cea».
- Saber que no sacramento do Perdón, o cristián reconcíliase con Deus, coa Igrexa e co mesmo.
- Distinguir os momentos do rito do sacramento do Perdón.
- Saber que a Pascua cristiá celebra a resurrección de Xesucristo.
- Identifica a resurrección de Xesucristo como o feito máis importante da fe cristiá.
- Coñecer que, na oración do Nosopai, Xesús ensinou a pedir perdón a Deus e a practicar o perdón cos demais.
- Tomar conciencia do importante que é respectar as relixións do mundo actual.
- Coñecer as principais relixións do mundo actual.
- Saber en que consiste o dereito de liberdade relixiosa.
- Descubrir a Igrexa universal e a Igrexa diocesana.
- Saber as principais verdades da fe cristiá sobre Xesucristo.
- Coñecer a Xesucristo, Salvador, Redentor e plenitude da persoa.
- Saber a importancia da Virxe María para a Igrexa católica e na Historia da Salvación.
- Saber a orixe e as características do sacramento da Unción.
- Coñecer as principais verdades da fe da Igrexa sobre a vida eterna.
- Coñecer en que consiste a doutrina social da Igrexa católica.

- Identificar os compromisos democráticos que realizan os cristiáns na sociedade e na Igrexa.
- Coñecer diversas manifestacións da cultura cristiá na sociedade.

6. Temporalización

O tempo adicado a cada unidade será de catro sesións, pero sempre flexible.

7. Procedementos e instrumentos de avaliación

A avaliación é continua, global, formativa e integradora e tense en conta o progreso do alumno no conxunto de todas as áreas do currículo. Emprega os seus propios procedementos para a recollida da información: diario de clase, probas de avaliación, traballo de clase, de casa, preguntas orais observación directa, entrevistas cos pais, aptitude do alumno/a perante o traballo mediante os rexistros no caderno do profesor, grao de adquisición das competencias clave ...

Ao ser unha avaliación continua, permítenos incorporar reforzo ou ampliación para aqueles alumnos que ó necesiten en calquera momento do nivel.

Os resultados da avaliación dos alumnos exprésase nos termos seguintes: insuficiente (IN), suficiente (SU), ben (BE), notable (NT), e sobresaliente (SB). O insuficiente é unha cualificación negativa, e as demais todas positivas.

Ao comenzo de cada nivel realízase unha avaliación inicial que inclúe tamén a análise dos informes persoais do nivel anterior, e serve como referencia para elaborar a programación de aula.

Ao longo do curso realizaranse tres sesións de avaliacións que se recollerán en acta e en elas figurarán as medidas de reforzo (RE) ou adaptación curricular significativa (ACS) que sexan necesarias.

Os documentos oficiais de avaliación son pois : as actas, o expediente académico, o historial académico, o informe persoal por traslado e o informe de avaliación final de nivel, que recolle o grao de desenvolvemento das competencias clave, expresadas en Baixo, Aceptable, Bo e Excelente.

Sistema-criterio de cualificación:

- . Cadernos de actividades: 25%
- . Actitudes, valores e normas: 25%
- . Traballos: 25%
- . Probas: escritas ou orales: 25%

8. Metodoloxía.

A área de Relixión contempla o fenómeno relixioso nas súas distintas dimensións: a dimensión cultural e histórica está presente na ensinanza relixiosa, dado que o patrimonio cultural, histórico e antropolóxico-axiolóxico que gran parte das sociedades reciben do pasado está vertebrado por contidos relixiosos. Neste sentido, a Relixión Católica deu os seus froitos na arte, nos sistemas de significación moral, na creación popular e na acción social. Por iso, o

currículo da opción confesional católica ensina a incidencia que o cristianismo nos seus contidos doutriniais e nas súas formas históricas tivo e ten na cultura española e europea. A dimensión humanizadora da opción confesional católica constitúe unha achega eficaz na maduración da personalidade integral do alumno, enraizando os mesmos obxectivos do sistema educativo nun núcleo referencial de ideas, de valores e de crenzas que lle permiten ao alumno dar resposta aos seus interrogantes máis radicais, facendo á súa vez posible a formación de homes e mulleres conscientes, críticos, libres e creadores. A formación relixiosa católica achega deste xeito unha cosmovisión que fai posible a apertura cara ao fundamento e cara ao sentido último da vida e, polo tanto, cara ao sentido da ciencia, da cultura e da identidade mesma da persoa humana. Tratar de afrontar as grandes preguntas que o alumno formúlase e axudalo a atopar as respostas que poderá asumir como opción libre e persoal. É finalidade da escola que os alumnos logren o seu desenvolvemento persoal; o que non é posible sen unha conveniente fundamentación e orientación cara a un significado último e global da existencia.

A dimensión ético-moral explicita as esixencias morais que supón a mensaxe cristiá. Na opción confesional católica ofrecer unha determinada maneira de ver a vida, en cuxa base se atopa un concepto de home-muller, un núcleo referencial de ideas e de crenzas, e a proposta dunha escala de principios e de valores. A ensinanza relixiosa católica expón, fundamenta e xerarquiza os valores e as virtudes capaces de educar a dimensión moral e social da personalidade do alumno, en orde a facer posible a maduración na responsabilidade, no exercicio da solidariedade e da caridade. Todo iso, como expresión coherente do coñecemento de Deus revelado en Xesucristo.

A opción confesional católica presenta no ámbito escolar, na súa estrutura epistemolóxica ou disciplinar, co carácter científico co que, na cultura universitaria, abórdanse as ciencias da relixión e a teoloxía. Os seus contidos son saberes cunha fundamentación e cunha metodoloxía científica propia, implantados con rigor e tradición nos Estados do noso medio cultural. O seu estatuto epistemolóxico orixinal entra no ámbito educativo en confrontación e diálogo con aqueles outros tipos de saberes e racionalidades que operan na escola.

No que se refire á Educación Primaria, etapa na que o neno comenza a ter conciencia reflexa as súas propias accións percibíndose cada vez máis como individuo, o alumno enfróntase por vez primeira á urxente necesidade de realizar o descubrimento da súa propia identidade. Este proceso está moi condicionado polos modelos culturais que os adultos representan, modelos que inflúen na vida cotiá dos nenos, nos seus xogos e nas súas accións creativas.

Precisamente unha das funcións da ensinanza escolar católica nesta etapa é a presentación dos modelos cristiáns de identificación. Estes atópanse nas figuras bíblicas máis destacadas da historia da salvación, nas accións e vivencias da comunidade cristiá e, sobre todo, na persoa, vida e palabra de Xesucristo.

- Desenvolver unha metodoloxía activa, creativa e participativa, que combina as actividades individuais coas grupales, e a aprendizaxe real dos contidos coa súa aplicación práctica á vida diaria.

- Promover o protagonismo do alumnado mediante a escóita atenta e o diálogo, as actividades lúdicas e participativas, a presentación en público dos traballos, a manifestación de opinións, a autoevaluación, etc.

Como principios metodolóxicos destacar:

- a) Pártese do nivel de desenvolvemento do alumno, nos seus distintos aspectos, para construír, a partir de aí, outras aprendizaxes que favorezan e melloren devandito nivel de desenvolvemento.
- b) Búscase lograr un hábito lector eficaz potenciando a lectura comprensiva e a análise crítico da mesma, a tal fin dedicarse un tempo diario da sesión de clase.
- c) Sublíñase a necesidade de estimular o desenvolvemento de capacidades xerais e de competencias básicas e específicas por medio da realización de actividades.
- d) Dáse prioridade á comprensión dos contidos que se traballan fronte á súa aprendizaxe mecánica.

- e) Dáse importancia á educación personalizada, que combina os principios de individualización e de traballo colaborativo (o traballo en grupo como recurso metodolóxico).
- f) Favorécese a implicación do alumno e o continuo desenvolvemento dunha inquietude pola observación, a procura activa, a investigación, a organización e a autonomía, e xerar estratexias persoais para acometer novas aprendizaxes de xeito autónoma.
- g) Foméntase a reflexión persoal sobre o realizado e a elaboración de conclusións con respecto ao que se aprendeu, de modo que o alumno poida analizar o seu progreso respecto aos seus coñecementos.
- h) Porase especial énfase na atención á diversidade do alumnado, na atención individualizada, na prevención das dificultades de aprendizaxe e na posta en práctica de mecanismos de reforzo tan pronto como se detecten estas dificultades. Para iso, inclúiranse tamén actividades de reforzo, para aqueles alumnos con dificultades de aprendizaxe, e actividades de ampliación para os que poden avanzar a maior ritmo.
- i) Préstase atención aos procesos de comprensión, análise e crítica de mensaxes audiovisuais propios dos medios de comunicación, potenciando a súa adecuada utilización.
- j) Supedítase, ao servizo da aprendizaxe, o uso das novas tecnoloxías da información, da comunicación e do coñecemento.

Todos estes principios teñen como finalidade que os alumnos sexan, gradualmente, capaces de aprender de forma autónoma.

As diferentes claves pedagóxicas do proxecto –educación emocional, intelixencias múltiples, educación en valores- están integradas no desenvolvemento secuenciado dos contidos curriculares a través das actividades propostas. As actividades que se propoñen son variadas e están deseñadas para o traballo individual e en grupo. Procurouse que as actividades fosen realistas co tempo que implican. De igual xeito é a través das actividades, por encima doutros aspectos, desde onde se aborda desde a nosa programación o enfoque competencial.

Todas as unidades didácticas manteñen unha estrutura clara e recoñecible. A estrutura sempre será:

Punto de partida. Pártese de situacións que reflicten sentimentos e emocións. Detéctase a emoción que percorrerá como eixo emocional toda a unidade. Parte da observación para profundar na experiencia do alumno. Fomenta o descubrimento tanto do mundo interior do neno como da contorna que o rodea.

Relato bíblico: Os contidos bíblicos abórdanse desde a emoción que vertebra a unidade e en conexión cos contidos que se van a desenvolver. O relato preséntase coa posibilidade de traballalo cun recurso audiovisual para favorecer a comprensión do texto. Facílitate a comprensión do relato con actividades de observación, de comprensión lectora e glosarios.

Desenvolvemento de contidos: Os contidos do currículo oficial da materia preséntanse axustados ás características do desenvolvemento dos alumnos desta idade. Os recursos tipográficos e de redacción póñense ao servizo dos contidos para que sexan facilmente recoñecibles polos alumnos as ideas principais ou os termos relevantes. No desenvolvemento dos contidos realízase unha síntese entre a emoción, o contido bíblico e o contido teolóxico. Para facilitar a autonomía de a aprendizaxe dos alumnos, as actividades que se propoñen invitan ao alumno a reflexionar sobre o seu proceso de comprensión dos contidos. Neste apartado preséntase un personaxe que encarna os valores cristiáns traballados na unidade.

Aprendín. Das condicións da avaliación que inflúen na motivación e a aprendizaxe sábese que é positivo que na avaliación se potencie a autoavaliación do progreso. Por iso, ademais de mapas conceptuais e síntese dos contidos traballados na unidade, ofrécense aos alumnos a oportunidade de que reflexionen sobre o seu propio proceso de ensino e aprendizaxe de maneira que recompilen as aprendizaxes máis significativas.

Aprendemos máis. As intelixencias múltiples trabállanse a partir dunha batería de actividades diversas que foron pensadas para que cada alumno integre os contidos a partir das súas propias capacidades. Podería ser:

Lemos. Textos literarios relacionados cos contidos da unidade. Trabállase fundamentalmente a intelixencia lingüístico-verbal.

Contemplamos. Análise de obras de arte e desenvolvemento de habilidades artísticas. Trabállanse fundamentalmente as intelixencias visual-espacial, naturalista e intrapersonal.

Investigamos. Actividades lúdicas de investigación e elaboración de proxectos. Inclúense propostas de actividades grupais. Trabállanse fundamentalmente as intelixencias lóxica-matemática, interpersonal e cinestésica-corporal.

9. Materiais e recursos didácticos incluídos libros de texto.

A). Materiais funxibles.

Xices de cores.

Cartolinas,

Distintos tipos de papeis.

Pinturas

Pegamento

...

B). Materiais non funxibles.

Materiais para ambientar e decorar a aula

Murais motivadores

Calendarios.

Contos.

Dicionarios.

Reloxo

Mapas.

Rótulos de accións, lugares e obxectos.

Láminas de fotografías.

CDs de cancións, de música clásica, de audicións de contos e lotos sonoros e de contos animados.

CD de xogos dixitais interactivos.

CD-ROM de recursos interactivos.

Témperas

Pinceis

Cinta métrica

Materiais para actividades plásticas e psicomotrices.

C). Xogos

Quebracabezas.

Ensartables

O parchís

Reloxos...

D). Espazos

Patio do recreo.

Diferentes dependencias da escola: sala de usos múltiples, ximnasio, biblioteca ...

E). Libros de texto:

Relixión Católica: de 1º nivel a 4º nivel de Santillana

Libro dixital: @s alumn@s poderán reforzar ou ampliar os contidos estudados utilizando os recursos dixitais disponibles.

Relixión Católica: 5º e 6º nivel de Anaya.

10. Criterios de avaliación e de cualificación e promoción

A avaliación debe ser un proceso continuado ao longo de todo o curso escolar, por iso, para sistematizala establécense tres momentos diferentes:

- **Avaliación inicial**, que facilita a valoración dos coñecementos previos, as capacidades e as actitudes do alumnado, con obxecto de adecuar o proceso de ensino-aprendizaxe á realidade das súas posibilidades.
- **Avaliación formativa continua**, que pretende coñecer se se van logrando os obxectivos propostos, cando aínda se pode intervir modificando o camiño para conseguilos; é dicir, avaliación do proceso e como proceso. Este tipo de avaliación ten un especial carácter regulador, orientador e autocorrector do proceso educativo desde o seu comezo, o que require unha avaliación inicial previa. Cando o progreso dun alumno ou unha alumna non sexa o adecuado, adoptaranse as medidas de atención á diversidade que procedan.
- **Avaliación sumativa**, na que se valora, sobre todo, o grado de adquisición das competencias clave, expresadas nos criterios de avaliación, estándares de aprendizaxe e os descritores; é dicir, avaliación do resultado.

Qué avaliar:

Os **criterios de avaliación** presentes na miña programación didáctica, son o referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describen aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos como en competencias; responden ao que se pretende conseguir na materia de Relixión neste curso.

O **Estándar** especifica o nivel ou grao no que se debe dar un criterio para tomar unha decisión avaliativa. Os criterios e estándares son os que orientan todo o proceso da avaliación, ambos convértense no referente para a avaliación das aprendizaxes como para valorar a adquisición das competencias básicas.

Os **descritores** son indicadores que informan da adquisición ou grao de desempeño na competencia.

Na programación de aula establécense a vinculación en criterios-estándares e descritores e as competencias que desenvolven.

A observación continua e sistemática da evolución personalizada de cada alumno ou alumna constituirá a técnica básica de obtención de información. En función da estrutura da programación didáctica, propónse o uso de rúbricas de avaliación para observar o grado de adquisición das competencias.

Na miña programación de Primaria utilizaranse preferentemente os seguintes instrumentos de avaliación:

- Follas de seguimento.
- Realización de probas obxectivas orais e escritas.
- Producións escritas e plásticas.
- Control dos cadernos e libros.
- Autoavaliación.

Criterios de cualificación.

A continuación estableceréi os criterios de cualificación e adxudicarei unha porcentaxe á ponderación de cada criterio na cualificación final. Poderían considerarse:

- 25% Traballos que o alumnado vai realizando dentro da aula.
- 25% Actitude e comportamento ante a aprendizaxe.
- 25% Probas de avaliación.
- 25% Caderno.

11. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.

O finalizar cada unidade didáctica propónse unha secuencia de preguntas que permitan o docente avaliar o funcionamento do programado na aula e establecer estratexias de mellora para a propia unidade.

De igual modo propónse unha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto. Pódese realizar ó remate de cada trimestre para recoller as melloras no seguinte.

ASPECTOS A EVALUAR	A DESTACAR...	A MELLORAR...	PROPOSTAS DE MELLORA PERSOAL
Temporalización das unidades didácticas			
Desenrolo dos obxetivos didácticos			
Manexo dos contidos na unidade			
Descritores e desempeños competenciais			
Realización de tarefas			
Estratexias metodolóxicas seleccionadas			
Recursos			
Claridade nos criterios de avaliación			
Uso de diversas ferramentas de avaliación			
Portfolio de evidencias dos estándares de aprendizaxe			
Atención a diversidade			

12. Deseño da avaliación inicial.

Durante as primeiras semanas do curso, realizarase unha avaliación inicial aos alumnos/as para coñecer a situación de partida. Os recursos empregados para realizar dita avaliación son:

- . Suxestións de actividades: Axudan ao mestre/a a coñecer o punto de partida do alumnado a partir da observación directa. Estas actividades realizaranse de xeito individual, por grupos ou toda a clase e están relacionadas cos criterios de avaliación.
- . Probas escritas: Fichas fotocopiabes para a avaliación individual, que permiten coñecer o estado do alumno/a respecto a cadanseu criterio de avaliación.

. Formulario de rexistro persoal: Folla fotocopiábel para consignar o resultado da valoración de cada alumno. (No caso de 1º de Primaria tamén se terá en conta para realizar a avaliación inicial de curso e de Etapa o Informe persoal de Educación Infantil).

13. Medidas de atención a diversidade.

A intervención educativa debe contemplar como principio a diversidade do alumnado, entendendo que deste xeito se garante o desenvolvemento de todos eles á vez ca unha atención personalizada en función das necesidades de cada un.

Prestarase especial atención durante a etapa á atención personalizada dos alumnos e alumnas, á realización de diagnósticos precoces e ao establecemento de mecanismos de reforzo para lograr o éxito escolar. Os mecanismos de reforzo que deberán poñerse en práctica tan pronto como se detecten dificultades de aprendizaxe poderán ser tanto organizativos como curriculares.

Do establecemento do nivel de competencia curricular do grupo clase (evidenciado a partir da avaliación inicial), que tomaría como referencia os mínimos exixibles asociados ao curso-nivel anterior, derívanse:

- Medidas xerais de grupo (metodolóxicas, curriculares e organizativas).
- Actividades de reforzo e afondamento ou enriquecemento curricular.
- Planes individuais para o alumnado con dificultades.
- Adaptacións curriculares non significativas de grupo ou individuais (metodolóxicas, organizativas, nos procedementos e instrumentos de avaliación, na priorización de contidos).
- Adaptacións curriculares significativas individuais para alumnado con necesidades educativas especiais ou con outras necesidades específicas de apoio educativo que as precisen.
- Adaptacións curriculares significativas de ampliación para alumnado con altas capacidades.

En calquera caso, as medidas de atención á diversidade poden e deben contar co asesoramento dos servizos de orientación do centro.

A adecuada resposta educativa a todos os alumnos concíbese a partir do principio de inclusión, entendendo que unicamente dese modo se garante o desenvolvemento de todos, se favorece a equidade e se contribúe a unha maior cohesión social.

Fichas de ampliación preparadas para tal fin adecuadas a cada uidade.

14. Actividades complementarias e extraescolares programadas.

Dáranse solucións de carácter práctico para darlle resposta á formación integral, as actividades estarán abertas á vida cultural, ao medio social, en definitiva, á realidade de hoxe en día.

As actividades complementarias intégranse na programación didáctica porque contribúen a desenvolver os obxectivos e contidos do currículo. Contribúen a conseguir unha escola máis atractiva para todos os membros da comunidade educativa, a incrementar o interese por aprender do alumnado e facilitan a xeneralización das aprendizaxes tanto dentro coma fóra do contexto escolar. Son actividades que lles van permitir aos nenos e ás nenas establecer relacións directas co seu grupo de clase, con outros grupos, co medio (o seu barrio, lugares de lecer, parques, seres vivos...). Os obxectivos destas actividades serán que os nenos e nenas vaian afianzando pouco a pouco o sentido de pertenza e, ademais, van favorecer a creación de actitudes tan positivas coma o interese, a curiosidade, o respecto, a solidariedade, etcétera.

Con este cometido incluiremos recursos para que os pequenos e as pequenas complementen o proceso de ensinanza-aprendizaxe a través dunha serie de actividades para ampliar ou reforzar segundo crea necesario. Ademais, en cada unha das unidades didácticas, proporáanse actividades para realizar en grupo, saídas, visitas culturais guiadas, dramatizacións, realización de obradoiros e recunchos, actividades psicomotrices, musicais... Tamén se vai favorecer, a través dos materiais para a aula, o uso colectivo co fin de que contribúan ao desenvolvemento social, xa que proporcionan ocasións para compartir, para axudar e colaborar e para poñerse no punto de vista dos outros.

15. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das propias programacións didácticas e procesos de mellora.

Esta avaliación será formativa e sumativa e quedará recollida neste caso, por un informe realizado por un observador experto (mestra titora).

Neste apartado avaliaranse todas as variables que interveñen no proceso de ensino-aprendizaxe: obxectivos, contidos, metodoloxía, temporalización, espazos...

Os puntos a ter en conta na elaboración do informe serán:

- A práctica educativa foi:
- Adaptouse ás necesidades do alumnado:
- Conqueríronse os obxectivos establecidos:
- O grao de consecución das competencias foi:
- Foi dabondo o tempo empregado na unidade:
- A organización do espazo foi axeitada ao noso grupo de alumnos e de alumnas:

Os materiais utilizados foron suficientes, motivadores, atractivos:

Rexistro de avaliación do proxecto educativo

A planificación da ensinanza: Indicadores

- . proxecto curricular
- . as programacións de aula
- . contido da programación
- . nivel de flexibilidade na aplicación da programación.

(Valorarse como: Axeitado/Non axeitado/Observacións).